

GYVIEJI ARCHYVAI

Stasio Stacevičiaus 60–ečiui

Lietuvių mitologijos ir tautosakos atspindžiai Stasio Stacevičiaus poezijoje

Lapkričio 19-ąją poetui, eseistui, publicistui, 2001-ųjų Poezijos pavasario ir 2013-ųjų Poetinio Druskininkų rudens Jotvingio vardo laureatui Stasiui Stacevičiui sukaktų 60 metų... Deja, amžiams jis liko 2012-ųjų snieguotame gruodyje...

Poetui patraukli dar viena lietuvių liaudies pasaka, tai – „Eglė žalčių karalienė“. Žalčys – iš lietuvių mitologijos, o pati pasaka, salomėjiškai tariant, „apie Eglę, Žalčio žmoną, medžiais paverstus vaikus“. Šios populiaros lietuvių liaudies pasakos motyvai, jos atbalsiai kūrybiškai pavartoti ir S. Stacevičiaus lyrikoje: „Atliūliuoja žinia putata – / pusė pieno ir pusė kraujo. // Eglė puošis ne per vėlai / sidabriniais mažais Pilėnais, / Uosiai ir Ažuolai / saugos valstybės sieną. // Beržų sambūriuos kieminės / Saulė, Drebulė nesižemins... / Bet Žilvino giminės / dar laukia Egipto žemė“ (eil. „Putata“, rink. „Toli kriokliai“), o kitur: „Žilvino karalystėje / la-

bai neilgai buvau, / nes atėjo te vandeniu krikštytis“ (eil. „Namo“, rink. „Perkūnės pasiilgę“). Ir išdavystės motyvo atbalsiai: „Mindaugaiti, tavo turtai žus, / kai išduosi Eglę, / Beržą, / Uosį“ (eil. „Atmintis“, rink. „Toli kriokliai“), ir sulauktosios bausmės: „Nukalti antrankius žalčiui. / Žilvinui. / Eglei. / Ažuolui. / Įsakyta labai seniai <...>“ (eil. „Nelaimingiausias kalvis“, rink. „Perkūnės pasiilgę“). Dar lyrinio subjekto asmeninio santykio akcentavimas: „nerasi manęs, paklysi / didžiulėj Žilvino girioj. / Iškirsiu Žilvino girią, / sudeginsiu, pradanginsiu, / supilsiu tau iš žarijų / bažnyčią ir joj pradingsiu“ (eil. „Du balsai“, rink. „Toli kriokliai“), o epi-

zo duose ir Žilvinės įvaizdis: „Žvelgė Žilvinas godžiai / į aukštą vakaro pirtį. / Mušė lietuviai kryžiuočius, / patys kryžiuočiais virto. // Ir nukryžiuo žiavo mano / šventąjį ažuolyną. / Ir nukryžiuo mano / Žilvinę žalvarinę. (eil. „Kryžiuočiai“, rink. „Perkūnės pasiilgę“). O savita interpretacija su ironijos atspalviu eilėraštyje „Poezijos ruduo“: „Poetas Ažuolas, / poetas Uosis, / poetė Eglė / ir poetė Drebulė / nesutaria, / kokio reikėtų vyno / poeto Varnalėšos šermeninis“ (rink. „Perkūnės pasiilgę“).

Dar blykstelė ir pasakos apie Sigutę detalės: „Naktyje išsiskleidė pašvaistės / lyg šviesos kalnai, kur broliai liko. / Kas apgins miestelį, kur

meldeisi, / į žarijų duobę neįkritis?“ (eil. „Pasaka Sigutei“, rink. „Juodvarnių žemė“). Ir dar tautosakiškas atspalvis: didesnėje Stasio Stacevičiaus poezijos dalyje, ypač pirmuosiuose rinkiniuose, gausu deminutyvų, pakartojimų, lyg atklydusių iš lietuvių liaudies dainų ir iš jų ataidinčių įvairių motyvų, įvaizdžių. Dar daugumos eilėraščių melodingumas. O dzūkišku ilgesiu persunktas savotiškas graudumas irgi lyg iš savojo krašto, t. y. dzūkiškųjų, raudų. Bet tai atskiros analizės reikalaujantis aspektas ir tebūnie kitų publikacijų tema.

Pabaiga. Pradžia Nr. 87

Onutė BRADŪNIENĖ

Stasys Stacevičius

Brolių Černiauskų nuotr.

Lietuvos šaulių sąjunga – 100 metų

Varėnos šauliai: didžiausias mūsų pasiekimas – kad gyvename laisvoje Lietuvoje

„Visi vaikai, įstoje į Šaulių sąjungą, po metų gali keltis savo kvalifikaciją, t. y. išsilaikyt pakopas. Pirmą pakopą nuo vienuolikos metų. Jie važiuoja į Alytų arba į Merkinę ir savaitę ten mokinas. Atvažiuoja policija, gaisrinė, gelbėtojai, narai ir vaikams vyksta visokie užsiėmimai. Pasienečiai dėsto paskaitas, policininkai ir su šunimis atvyksta. Išsilaiško pirmąją pakopą ir kitais metais gali vėl važiuoti savaitei – išsilaikyti antrąją pakopą. Gauna pažymėjimą, kad išlaikė pirmą ir antrą pakopas, ant uniformų antsiuvimas gauna. O trečioji pakopą jaunuoliai gauna šaulietiška uniformą“, – nurodė V. Vielys.

Iš pradžių stovyklos buvo nemokamos, dabar visi turi susimokėti simbolinį metinį mokesį – po 10 eurų. Yra stojamasis 1 euro mokesis. Ir už šaulio pažymėjimą, kuris taip pat kainuoja 1 eurą. Kaip sakė vadovas, susimokėjus 2 eurus, iki 18 metų vaikams daugiau jokio mokesčio nėra. O už pastaruosius 10 eurų jie gauna marškinėlius bei kepuraitę. Pasak V. Vielio, vaikų, norinčių prisijungti prie jaunųjų šaulių būrelio, yra ištis daug, tad reikia daryti atranką, atsižvelgiant į lankomumą, rezultatus. O štai kas įdomiausia, kad didžiąją dalį vaikų būrelyje sudaro – mergaitės! „Pas mane yra 24 vaikai, berniukų gal 10“, – pridūrė

„Merkio kraštas“ lankėsi Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės Varėnos kuopos šaulių namuose, kur apie savo veiklą pasakojo ir prisiminimais kartu dalinosi kuopos šauliai ir jos vadai; nuo vasario mėnesio išrinktas naujas Varėnos šaulių kuopos vadas – Sigitas Pangonis

mažųjų šauliukų būrelio vadovas. Panašu, kad mergaitės ne tik aktyvesnės, bet ir kur kas ištvėringesnės. „Žygis buvo net iki Liškiavos, mergaitės ir berniukai ėjo. Tai, atrodo, trys mergaitės nuėjo iki pat Liškiavos, o berniukai Perlojoj apsisuko ir grįžo atgal, namo parvažiuo“, – prisiminė K. Plukys.

Anot K. Plukio, priklausant Šaulių sąjungai ugdomos visos žmogaus savybės – aktyvumas, draugiškumas, savitarpio pagalba, meilė tėvynei. O štai jaunųjų šauliukų būrelio vadovas antrindamas pridūrė: „Vienam bloga, silpna pasidaro, tai draugas sako: einam, pakentėk. Būna žygiuoja mergaitė ir klausia vis: „Kiek liko dar? Nepaeisiu“. Vakare būna išleistuvės. Tai apsikabinę sėdi prie laužo, verkia. Klausiu: nu ir ko? Tai sako: gaila, stovykla baigėsi.. Sakau tada: dar tik žygiavot, sakėt, kad sunku, kad ta pakopa nusiabodo.. Atsako: tada buvo sunku, dabar jau gerai“, – pasakojo V. Vielys.

Be visų jau apkalbėtų veiklų, Varėnos šauliai kartu su visuomene taip pat šviencia ir visas svarbiausias metų šventes. „Važiuojame į Senosios Varėnos bažnyčią, ten prie paminklo su vietiniais

varėniškiais minėjimuose dalyvaujame, padedam gėlių, prie kapinių, kur paminklai žuvusiems už Lietuvos laisvę taip pat nunešame. Dalyvaujam savivaldybės organizuojamose šventėse. Ir net mes patys organizuojam“, – tikino šauliai.

Vasario 16-osios proga šauliai veda šaudymo varžybas, kuriose dalyvauja ne tik šauliai, bet ir pasieniečiai, kariškiai, policininkai bei gaisrininkai. Pagrindinis prizas – šaulių įsteigta nepriklausomybės taurė. Iš pradžių varžybose dalyvaudavo vos kelias komandų, bet po kurio laiko, kaip sakė buvęs Varėnos kuopos vadas, renginys pradėjo pritraukti vis daugiau žmonių, laikui einant susidarydavo vis daugiau komandų. Štai, pavyzdžiui, pernai metais varžybose dalyvaavo net 16 komandų. Šias varžybas šauliai organizuoja kasmet jau 25-erius metus! Prie jų organizavimo vėliau prisidėjo ir Alytaus šaulių rinktinė. Varžybų metu reikia šaudyti iš mažo kalibro šautuvo bei mažo kalibro pistoleto. Vyksta šaudymas į lėkštutę. „Anksčiau organizuodavom strėlių mėtymą ir šaškių varžybas. Bet varėniškiai visada pirmą vietą laimėdavo, tai kiti sakydavo: iš-

metam tas šaškes, nedarom strėlių mėtymų, nes Varėnai jau pirmos vietos garantuotos. Tai palikom tris šaudymo rungtis“, – šyptelėjo šaulys. Beje, Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės šaulių sąskrydžio Varėnos kuopos šauliai laimėjo garbingą pirmąją vietą.

Pasidomėjome, tai kuo gi skiriasi Lietuvos kariuomenė nuo Lietuvos šaulių sąjungos? Šauliai ilgainiui nesvarstė pateikė atsakymą. „Kariuomenė gali būti nuo 18-likos iki, atrodo, 45-erių metų, o šauliu nuo 11-likos iki gyvenimo galo. Kariuomenė išlaikoma valstybės lėšomis, o mes gyvenam iš nario mokesčio, rėmimo fondų, kariuomenės lėšų kažkiek skiria. Kareiviai gauna atlyginimą, o mes ne, tai tuo ir skiriamės. Šitie šaulių namai dažomi, remontuojami, tvarkomi vien iš šaulių asmeninių įnašų, savivaldybės ir valstybės prisideda. Dabar pradėjom gaut lėšų iš apskrities rinktinės, jie mums parketą nupirko, geležines duris trejas, metalinį pečių“.

Buvęs vadas K. Plukys dar papasakojo ir įdomią istoriją. „Mes su šeima gyvenom Liškiavoje. Prie Lizdų ežero, kur stovi paminklas, kurį pa-

statėm partizanų vadui Antanui Grušauskui – Siaubui, tai jis Liškiavoje pas mus atėdavo pavalgyt su savo partizanais. Kai rusai Merkinėn išvažiuodavo – partizanai atvažiuodavo ir mama gamindavo jiems valgyt. Tai partizaninę veiklą jaučiau ir mačiau“, – sakė pašnekovas. Ir pačiam K. Plukiui nebuvo svetimas lietuviybės jausmas, tad „gyvenimas vėliau taip susiklostė“, kad atsidūrė Varėnoje ir vėliau tapo Varėnos kuopos šaulių vadu.

„Ir kai mažas buvau, tai matydavau, kaip vasario 16-ąją kabindavo vėliavą Lietuvos ant bažnyčios kryžiaus viršaus, o rusams ir sargams buvo sunku tą vėliavą nuimt. Anksčiau buvo toks kalnelis ir sena bažnyčia stovėjo, tai ten pušį irgi pakabindavo vėliavą, tai iš automatų rusai duodavo tol, kol nukrisdavo ta vėliava. Atsimenu ir kai mano draugą į Sibirą vežė, mano dėdes, pusbrolius, tetas. Ir man jau tada buvo toks priešiškas, neapykanta augo nuo mažų dienų“, – skaudžiais prisiminimais dalinosi šaulys K. Plukys.

Kaip sakė patys šauliai, nepaisant visų apdovanojimų ir pasiekimų, didžiausias laimėjimas – gyventi nepriklausomybėje: „Mes gyvename

laisvoj Lietuvoje. Tai čia yra ir mūsų šaulių pasiekimas. Tai ne vien kariuomenės pergalė, o visų Lietuvos žmonių. Didžiausias mūsų pasiekimas – kad gyvename laisvoje Lietuvoje“.

2019 metai šauliams buvo neeiliniai, nes šiame Lietuvos šaulių sąjunga atšventė gražią sukaktį – 100 metų. Kaip pasakojo Varėnos šaulių kuopos vadas S. Pangonis, birželį vyko gražus minėjimas, kuriame dalyvavo visos 10 Lietuvos šaulių sąjungos rinktinių. „Ta kartą prisiekė apie 100 šaulių ir jaunų šauliukų. O kraštą apsaugos ministras Raimundas Karoblis birželį vykusio minėjimo metu taip pat tapo šauliu“, – sakė S. Pangonis.

Šių metų spalio 18 d. įvyko ir dar viena svarbi šventė – Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės 100-ųjų įkūrimo metinių paminėjimas. „Kai buvo rinktinės 100 metų minėjimas, tai visi šauliai ir mažieji šauliukai susirinko prie Alytuje esančio paminklo, kuris buvo pastatytas žuvusiems už Lietuvos laisvę. Nuo jo kolona žygiavo į bažnyčią, kur vyko Mišios. Kiek vėliau vyko apdovanojimai, spektaklis, kurį statė patys šauliai. Po to kareivišką košę valgėm“, – prisiminė pašnekovas.

Pabaiga. Pradžia Nr. 84

Evelina PETRUŠYTĖ